

**ΕΛΛΑΔΑ - ΒΑΛΚΑΝΙΑ: ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙ ΑΝΤΙ-ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ**

Ερευνητικό Πρόγραμμα στα πλαίσια του ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΙΙ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙ-ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ

Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών Φλώρινας

Θεσσαλονίκη 2006

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

Επίκουρος Καθηγητής Γιώργος Αγγελόπουλος

1. Εισαγωγή

Η ένταξη τα τελευταία χρόνια πολλών πληθυσμών και κοινωνικών ομάδων, σε όλη την υφήλιο, σε ένα ενιαίο παγκοσμιοποιημένο πολιτικό, οικονομικό και πολιτισμικό σύστημα, σε συνδυασμό με την έμφαση που αποδίδει η διεθνής κοινότητα στην πολιτισμική ετερότητα, έχουν αναδείξει πολιτικά κινήματα, κόμματα και οργανισμούς, που εκπροσωπούν πολιτισμικά διαφορετικούς πληθυσμούς, ως διαπραγματευτικούς εταίρους και μεσάζοντες στις σχέσεις ανάμεσα σε πληθυσμιακές ομάδες και έθνη-κράτη. Η διαδικασία αυτή τελείται σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο με τρόπους που συχνά διαπλέκουν το ένα επίπεδο με το άλλο.

Ως συνέπεια των παραπάνω, οι διεκδικήσεις για το σεβασμό και την έκφραση της πολιτισμικής ετερότητας έχουν καταστεί ως ένας κυρίαρχος τρόπος, με τον οποίο συγκροτούνται σχέσεις δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ανάμεσα σε κράτη και πολίτες, και πληθυσμούς που ζουν στα εδαφικά τους όρια, ή και έξω από αυτά. Η ανάδειξη της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας από άτομα και ομάδες αποτελεί στη σύγχρονη διεθνή πρακτική έναν τρόπο αντίδρασης στις καταπιεστικές και αφομοιωτικές πολιτικές των εθνικών κρατών. Παράλληλα είναι και ένας τρόπος για την εξεύρεση πρόσβασης σε κοινωνικά αγαθά, όπως η ελευθερία της έκφρασης και η αναγνώριση μιας ξεχωριστής συλλογικής ταυτότητας, καθώς και σε υλικές πηγές (Cowan 2001a, 2003).

Στις διαμάχες αυτές το έθνος-κράτος αποτελεί έναν ασυναγώνιστο μηχανισμό δύναμης και εξουσίας που μονοπωλεί το δικαίωμα άσκησης φυσικής βίας αλλά και επιβολής συμβολικής δύναμης. Οι πρακτικές του περιλαμβάνουν τη δυνατότητα να κατηγοριοποιεί άτομα και ομάδες και να επιβάλλει κυρίαρχες ιδέες για το 'ποιος είναι τι' στη βάση πολιτισμικών χαρακτηριστικών. Η δύναμη όμως αυτή μπορεί να αμφισβητηθεί. Η μελέτη των κοινωνικών κινήματων έχει δείξει ότι αυτά έχουν τη δυνατότητα να προβάλλουν εναλλακτικές ιδέες και να πείθουν τα μέλη των συλλογικοτήτων, που δηλώνουν ότι αντιπροσωπεύουν, να αυτοπροσδιορίζονται, να ταυτίζονται μεταξύ τους και να διαφοροποιούνται από άλλους πληθυσμούς με συγκεκριμένους τρόπους (Gledhill 2000: 184-213).

Τα εθνικά κράτη, μέσα από το όραμα μιας ενωμένης Ευρώπης, προκαλούνται συνεχώς να ενθαρρύνουν εντός των ορίων τους την ανάδειξη της πολυμορφίας και να ενσωματώνουν με μεγαλύτερη αίσθηση δικαιοσύνης τους πολιτισμικά διαφορετικούς είτε πρόκειται για μειονότητες, μετανάστες ή άλλους. Την ίδια στιγμή, οι εκπρόσωποι των πολιτικών κινήσεων και άλλων φορέων που διεκδικούν σχετικά δικαιώματα εμπλέκονται σε διαδικασίες που ξεπερνούν τα όρια του έθνους κράτους και χρησιμοποιούν κάθε σύγχρονο τεχνολογικό μέσο τόσο για να εξασφαλίζουν πρόσβαση σε πληροφορίες όσο και να ενημερώνουν το τοπικό,

εθνικό και διεθνές ακροατήριό τους σχετικά με τη δράση, τα επιτεύγματα αλλά και τις διώξεις τους.

Το πολιτικό κόμμα «Ουράνιο Τόξο» (εφεξής ΟΤ) αποτελεί ένα τέτοιο παράδειγμα. Εδρεύει σε δικά του γραφεία στην πόλη της Φλώρινας και δραστηριοποιείται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ως ο πολιτικός οργανισμός της εθνικής μακεδονικής μειονότητας που ζει στην Ελλάδα και διεκδικεί την αναγνώρισή της και τη θέσπιση δικαιωμάτων για τα μέλη της. Ιδρύθηκε το 1994, ως συνέχεια προηγούμενων πολιτικών κινήσεων, οι οποίες εμφανίστηκαν στην Ελλάδα από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, και συμμετείχε σε εθνικές και ευρωπαϊκές εκλογές. Από το 2000 αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ελεύθερης Συμμαχίας (εφεξής ΕΕΣ), ενός συνασπισμού κομμάτων από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες που συμμετέχει στο Ευρωκοινοβούλιο.

Βασικά στελέχη του κατάγονται από τη Φλώρινα και άλλες γειτονικές περιοχές και δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο με την οργάνωση πολιτικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Το κόμμα, μέσα από τη σελίδα του στο διαδίκτυο, τη συνεργασία με άλλους πολιτικούς σχηματισμούς στην Ελλάδα και το εξωτερικό, τη δημόσια διατύπωση απόψεων και θέσεων για ζητήματα που άπτονται των πολιτικών επιδιώξεων και ενδιαφερόντων του, και τη συμμετοχή σε πανελλήνια και διεθνή συνέδρια έχει καταφέρει να γίνει το συλλογικό όργανο με το οποίο συνομιλεί οποιοσδήποτε ασχολείται πολιτικά ή ερευνητικά με μειονοτικά ζητήματα στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια.

Η παρούσα μελέτη έχει ως σημείο εκκίνησης την εξέταση του τρόπου με τον οποίο εκφέρεται ο αντι-εθνικιστικός λόγος από το ΟΤ, ο καταγγελτικός δηλ. λόγος προς τις πολιτικές του έθνους-κράτους. Παράλληλα, στοχεύει να παρακολουθήσει τον τρόπο που διαρθρώνεται ο διάλογος ανάμεσα στο ΟΤ και τους εκφραστές της επίσημης κρατικής ιδεολογίας σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Σε σχέση με αυτό τίθενται ερωτήματα σχετικά με το αν και με ποιο τρόπο εκφράζονται, ή αν όχι, γιατί δεν εκφράζονται δημόσια, φωνές που καταγγέλλουν τον εθνικιστικό λόγο τόσο των όποιων κρατικών φορέων όσο και του ΟΤ. Μέσα από τη μελέτη των παραπάνω ζητημάτων καταγράφεται και η διαχρονική εξέλιξη της δράσης του ΟΤ.

Το κείμενο διερευνά ακόμα τον τρόπο με τον οποίο το ΟΤ αντιλαμβάνεται τον όρο έθνος καθώς και άλλες εννοιολογικές κατηγορίες όπως ταυτότητα, εθνικισμός, μειονότητα, δικαιώματα, πολιτισμός. Οι έννοιες αυτές που χρησιμοποιούνται διεθνώς στα σχετικά ζητήματα, χρησιμοποιούνται παράλληλα ως κομμάτι του ρητορικού (λεκτικού) οπλοστασίου της οργάνωσης. Οι παραπάνω όροι αποτελούν πεδία κοινωνικής και πολιτικής πρακτικής αλλά συγχρόνως και έννοιες της κοινωνικής ανάλυσης. Υπό την πρώτη τους μορφή αποτελούν κατηγορίες καθημερινής κοινωνικής εμπειρίας, που χρησιμοποιούνται από τα

άτομα στη συμμετοχή τους στις διάφορες εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής. Βρίσκονται όμως σε συνεχή διάλογο και αλληλεπίδραση με τις αναλυτικές τους σημασίες στα πλαίσια των κοινωνικών επιστημών.

Ο αντι-εθνικιστικός λόγος αποτελεί μια πρακτική στα πλαίσια της οποίας δρώντα υποκείμενα προσπαθούν να οργανώσουν και να νομιμοποιήσουν μορφές συλλογικής δράσης. Σε θεωρητικό επίπεδο το κείμενο προσπαθεί να σκιαγραφήσει τις υποκείμενες υποθέσεις που διαπερνούν τα γραφόμενα και λεγόμενα των μελών της οργάνωσης και που αφορούν στην κοινωνική πραγματικότητα, σε άτομα και συλλογικότητες, στην κοινωνική δομή και την ατομική διαμεσολάβηση. Κατ' επέκταση στοχεύει στο να κατανοήσει το είδος της κοινωνικής θεωρίας που (υπο)στηρίζει τις αντιλήψεις αυτές. Εξετάζει ακόμα τον τρόπο με τον οποίο διαρθρώνεται και εξελίσσεται η διαμάχη ανάμεσα στο έθνος κράτος και τα όργανά του, από τη μια, και σε κινήσεις που αντιτάσσονται στην ομογενοποιητική πολιτική και τις επιδιώξεις του, από την άλλη.

Το παρόν κείμενο αποτελεί μια προκαταρκτική, και σε μεγάλο βαθμό περιγραφική προσέγγιση, η οποία ξεκινάει από τη μελέτη της σελίδας της οργάνωσης στο διαδίκτυο και της περιοδικής της έκδοσης «Info Zora», η οποία κυκλοφορεί από το 2001, οπότε και αντικατέστησε το περιοδικό Nova Zora¹. Η μελέτη των δεδομένων πηγάζει από τις εμπειρίες μου στο πεδίο και τη διαρκή διαμονή μου στη Φλώρινα (τόπος καταγωγής και διαβίωσης) και επαφή με μέλη της οργάνωσης. Παράλληλα βρίσκεται σε συνεχή αναστοχαστικό διάλογο με τα συλλεχθέντα στοιχεία από παλιότερη επιτόπια έρευνα (στα πλαίσια της εκπόνησης της διδακτορικής μου διατριβής, Σεπτέμβριος 1998-Απρίλιος 2000), αλλά και την τρέχουσα έρευνα για τις ανάγκες του ερευνητικού προγράμματος.

2. Άξονες του αντι-εθνικιστικού λόγου

Η Ευρωπαϊκή ταυτότητα που έχει υιοθετήσει το ΟΤ μετά την εισδοχή του στην ΕΕΣ ως πλήρες μέλος από το 2000 είχε ως αποτέλεσμα να διευρύνει τον πολιτικό λόγο και να προσδώσει έναν περισσότερο ευρωκεντρικό χαρακτήρα, ο οποίος διατρέχεται από συγκεκριμένους άξονες αλλά και απευθύνεται συγχρόνως σε διαφορετικά επίπεδα κοινωνικής δράσης. Ως κόμμα που μετέχει σε ευρωπαϊκό σχηματισμό αναδεικνύει και προωθεί την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μέσα από τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών ομάδων, και, ιδιαίτερα, αυτών που θεωρούνται έθνη χωρίς να έχουν αποκτήσει κρατική οντότητα. Ως οργάνωση που δραστηριοποιείται στη βαλκανική χερσόνησο εκφράζει άποψη για τα πολιτικά δρώμενα, για τις διακρατικές σχέσεις καθώς και τα μειονοτικά ζητήματα στην περιοχή. Τέλος, ως

¹ Το κείμενο μπορεί να ιδωθεί και ως συνέχεια της μελέτης του πολιτικού λόγου του ΟΤ όπως αυτή καταγράφηκε μέχρι το 1997 (Χοτζιδης).

μειονοτική οργάνωση που δρα στο εσωτερικό του ελληνικού κράτους, συνδέει τα μηνύματα των παραπάνω επιπέδων με τις δραστηριότητές του στον ελληνικό χώρο.

Μια πρώτη μελέτη των πολιτικών κειμένων της οργάνωσης δίνει τη δυνατότητα να διαφανούν κάποιοι βασικοί άξονες πολιτικού λόγου και δράσης. Μέσα από αυτούς διαγράφεται η αποκήρυξη του θεσμού του έθνους κράτους και του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί στην Ευρώπη. Η συμμετοχή στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση με έμφαση στην ανάδειξη και το σεβασμό της διαφορετικότητας μέσα από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα είναι ένας τρόπος να ξεπεραστεί το εμπόδιο του κράτους. Με όρους δομικής ανάλυσης, το ΟΤ βρίσκεται απέναντι από το ελληνικό κράτος, το οποίο καταγγέλει ως καταπιεστικό και αρνούμενο να δεχτεί εκφράσεις πολιτισμικής διαφορετικότητας από πληθυσμούς που διαβιούν σε αυτό.

Οι έννοιες 'έθνος', 'κράτος', 'μειονότητα', 'δικαιώματα', 'σεβασμός', 'εκπροσώπηση', 'αναγνώριση', 'διαφορετικότητα', 'αυτο-καθορισμός', 'πολιτισμός', 'εθνικισμός' διατρέχουν όλα τα κείμενα της οργάνωσης. Το ίδιο το κόμμα συμμετέχει στην ΕΕΣ ως ένας από τους πολιτικούς οργανισμούς που δηλώνουν ότι εκπροσωπούν έθνη - εθνικές ομάδες, οι οποίες *«δεν έχουν χειραφετηθεί εθνικά με την ίδρυση ανεξάρτητου κράτους... αλλά και εθνικές μειονότητες των κρατών και των Περιφερειών...[που] αποφάσισαν μέσα από έναν κοινό ευρωπαϊκό κομματικό φορέα να ενώσουν τη φωνή τους, βάζοντας τη δική τους πινελιά στη διαμόρφωση του κοινού ευρωπαϊκού μας σπιτιού»*. Η συμμετοχή στη δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής φαντάζει προς τα κόμματα αυτά ως ένας τρόπος να υπερβούν τα εμπόδια που θέτουν τα κράτη στα οποία διαβιούν τα μέλη τους.

Μια κεντρική πολιτική επιδίωξη της Συμμαχίας είναι η προώθηση της εκπροσώπησης των συλλογικοτήτων αυτών ώστε να απολαμβάνουν τον πλήρη σεβασμό και την ισοτιμία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως και οι αναγνωρισμένες κρατικές οντότητες. *«Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο λειτουργούμε πολιτικά, πέρα από το επίπεδο του κράτους, σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αγωνιζόμενοι για ισχυρή και ανάλογη εκπροσώπηση των εθνών χωρίς κράτος, των Περιφερειών και των λαών της Ευρώπης σε κάθε επίπεδο διακυβέρνησης»*.

Η τόνωση και ενίσχυση των περιφερειών και της περιφερειακότητας (regionalism) είναι μια βασική πολιτική επιδίωξη που θα απεγκλωβίσει τη δράση των περιφερειών από την ανασταλτική δράση των κρατών και των κεντρικών διοικήσεών τους. Ενθαρρύνονται η *«φιλελευθεροποίηση και διεύρυνση της ενδο-εσωτερικής συνεργασίας των Περιφερειών και της δια-συνοριακής συνεργασίας χωρίς παρεμβάσεις-μεσολάβηση των κρατών...ανάπτυξη των Ευρω-Περιοχών των Περιοχών δηλ. της Ευρώπης που συνορεύουν-συναλλάσσονται με αντίστοιχες Περιοχές στα σύνορα των κρατών μελών της Ε.Ε.»*. Τίθεται ως ανάγκη η διοικητική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα που

θα δώσει τη δυνατότητα εκλογής και δημιουργίας περιφερειακών κυβερνήσεων οι οποίες θα μπορούν να λειτουργούν μακριά από τον έλεγχο του κεντρικού κράτους. Ανάμεσα στα ζητήματα που σκοπεύουν να θέσουν στο Ευρωκοινοβούλιο είναι η «ουσιαστική κατοχύρωση της πολιτιστικής και γλωσσικής διαφορετικότητας και η ισοτιμία όλων των γλωσσών της Ευρώπης».

Προτείνονται μεταρρυθμίσεις των θεσμών οι οποίες πρέπει να στοχεύουν στο «δυνάμωμα και την ενίσχυση σε θεσμικό επίπεδο του ρόλου των εσωτερικών εθνών-μειονοτήτων που βρίσκονται εντός των κρατών καθώς επίσης και του ρόλου των Περιφερειών τους» και στη «διευκόλυνση με κάθε δυνατό τρόπο της δια-περιφερειακής και δια-συνοριακής συνεργασίας εκείνων των περιοχών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις οποίες τα σύνορα χαράχθηκαν ως αποτέλεσμα ιστορικών γεγονότων και δεν ανταποκρίνονται στις φυσιολογικές, οικονομικές και πολιτιστικές σχέσεις ανάμεσά τους».

Στο μανιφέστο που ενστερνίζεται στα πλαίσια της συμμετοχής του στην ΕΕΣ υπάρχει μια ενότητα με τον τίτλο «Για μια Ευρώπη της Διαφορετικότητας: (Πολυ-πολιτισμική Ευρώπη των λαών, των γλωσσών, των ιδιαίτερων ταυτοτήτων)». Εκεί αμφισβητείται η προτεραιότητα της κρατικής υπόστασης και εξουσίας ως παράγοντα αναγνώρισης και χειραφέτησης μιας συλλογικότητας. Πιο συγκεκριμένα, «η κρατική υπόσταση δεν μπορεί να είναι η μόνη προϋπόθεση για την αναγνώριση του δικαιώματος της πολιτικής εκπροσώπησης ενός έθνους σε Ευρωπαϊκό επίπεδο... Αν η μόνη εγγύηση για πολιτική εκπροσώπηση ενός έθνους σε επίπεδο Ε.Ε. είναι η «κρατική υπόσταση» τότε η μόνη δυνατότητα που δίνεται στα έθνη δίχως κράτος για πολιτική εκπροσώπηση σε αυτό το επίπεδο είναι να αναγνωριστούν και αυτά ως ανεξάρτητα κράτη στα πλαίσια της Ε.Ε.».

Το Ουράνιο Τόξο, επιθυμεί την πολιτική ολοκλήρωση και διεύρυνση της Ενωμένης Ευρώπης, την οποία την οραματίζεται πολυ-πολιτισμική και πολύφωνη. Πιστεύει δε πως ο ευρωπαϊκός δρόμος, είναι για τη χώρα μας κεντρικό ζήτημα για την ανάπτυξη της πολιτικής δημοκρατίας. «Έχουμε όραμα για μια Ευρώπη όπου διαφορετικοί άνθρωποι θα ζουν αρμονικά μέσα σε πνεύμα αλληλεγγύης και συνεργασίας. Θέλουμε να προστατέψουμε τη διαφορετικότητά μας εκμεταλλεζόμενοι ταυτόχρονα τα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει μια μεγάλη Ένωση. Το πολιτικό εργαλείο για να επιτευχθεί αυτό είναι η όσο το δυνατόν πιο άμεση συνδρομή των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων... Υποστηρίζουμε την αποτελεσματική συνεργασία σε επίπεδο διμερών σχέσεων ανάμεσα στην Ε.Ε. και σε αυτοδιοικούμενες χώρες - περιοχές σεβόμενοι την αρχή του δικαιώματος του αυτο-καθορισμού».

Η ρητορική και η πολιτική πρακτική της οργάνωσης προκειμένου να υποστηρίξει πολιτικές θέσεις και επιδιώξεις απέναντι στο έθνος-κράτος αντλεί εννοιολογικά εργαλεία από σχετικές θεωρητικές συζητήσεις. Στη συζήτηση περί έθνους γίνεται επίκληση στην ισχύουσα θεωρητική άποψη σχετικά με τον πρόσφατο χαρακτήρα των εθνών όπου το σύγχρονο έθνος κράτος αποδομείται και θεωρείται ως ένας πεπαλαιωμένος θεσμός που λειτουργεί ανασταλτικά προς

την κατάκτηση της δημοκρατίας. «Το Ουράνιο Τόξο θεωρεί (όπως εξ' άλλου, θεωρεί και η σύγχρονη ευρωπαϊκή διανόηση) τα έθνη δημιούργημα των νεώτερων χρόνων που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένη ιστορική φάση ανάπτυξης της παραγωγής, της οργάνωσης της εργασίας και της πολιτικής εξουσίας παγκοσμίως. Πιστεύει δε, πως κάθε εθνορατσιστική προσέγγιση του εθνικού ζητήματος, που αναπόφευκτα συνοδεύεται με πλιάτσικο στην ιστορία της αρχαιότητας, είναι εκτός από αντιεπιστημονική, και πολιτικά εξαιρετικά επικίνδυνη για την ειρήνη και τη δημοκρατία».

Το ζήτημα του έθνους κράτους τίθεται ως εξής: «Η περίοδος του ανεξάρτητου παραδοσιακού εθνικού κράτους ανήκει στο παρελθόν. Διαφωνούμε όμως με την ιδέα μιας μονολιθικής Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη δύναμη συγκεντρωμένη στα χέρια των λίγων, ισχυρών και μεγάλων πληθυσμιακά κρατών μελών... Η πολιτική αποκέντρωση, η αυτοδιαχείριση ως προτεραιότητα και η αναγνώριση των ιδιαίτερων ταυτοτήτων, αποτελούν τις φυσικές συνιστώσες του πολιτικού μας αγώνα».

Στη συνέχεια γίνεται διάκριση ανάμεσα στην εθνική αξιοπρέπεια και το σοβινισμό: «Το Ουράνιο Τόξο, μπορεί και διακρίνει την εθνική αξιοπρέπεια και το δικαίωμα στην εθνική συλλογική ταυτότητα, από τον εθνικισμό και το σοβινισμό. Πιστεύει ωστόσο, ότι χρειάζεται συνεχής ιδεολογική και πολιτική δουλειά ώστε να αναδειχθούν και να αποκοπούν οι κόμβοι επικοινωνίας ανάμεσα στην εθνική και την εθνικιστική ιδεολογία».

Η πολιτική διαχείριση των πληθυσμιακών ομάδων από διάφορους εμπλεκόμενους καταγράφεται ως ένα εγγενές στοιχείο της πρόσφατης βαλκανικής ιστορίας. Η μονάδα αναφοράς είναι οι εθνικές μειονότητες. Το γεγονός αυτό με πρόσφατο παράδειγμα τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία σε συνδυασμό με την έντονη καχυποψία που διακρίνει τους κρατικούς μηχανισμούς αλλά και τις εθνικές πλειοψηφίες οδηγεί το ΟΤ στο να εκφράσει συγκεκριμένη άποψη για το ρόλο που πρέπει και μπορεί να παίξει μια μειονοτική ομάδα. Θα πρέπει να λειτουργήσει ως όχημα προώθησης της ειρήνης:

«Σε ότι αφορά τα Βαλκάνια θεωρούμε πως έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος εθνικής χειραφέτησης των Βαλκανικών εθνών, με την ίδρυση των αντίστοιχων κρατών, περιλαμβάνοντας βέβαια εθνικές μειονότητες εντός των ορίων τους. Σε αυτά τα πλαίσια πιστεύουμε πως οι εθνικές μειονότητες στις Βαλκανικές χώρες θα πρέπει να ασκούν ανεξάρτητη πολιτική σε ότι αφορά την διεκδίκηση και προώθηση των δικαιωμάτων τους. Αυτό μας δίδαξε άλλωστε το πρόσφατο παρελθόν στην πρώην Γιουγκοσλαβία όπου εθνικές μειονότητες έγιναν εργαλεία μεγαλοϊδεατικών αντιλήψεων και αντίστοιχων πολιτικών πρακτικών με ολέθριες συνέπειες για τους λαούς της. Οι εθνικές μειονότητες στα Βαλκάνια όχι μόνον πρέπει να αρνούνται τέτοιους ρόλους αλλά να δυναμώνουν παράλληλα τις σχέσεις εμπιστοσύνης με το σύνολο των πολιτών στις χώρες στις οποίες κατοικούν. Καθησυχάζοντας την πλειοψηφία ότι μέσα από τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους δεν αποβλέπουν στην αλλαγή των συνόρων, τα οποία πρέπει να είναι σεβαστά και απαραβίαστα, οι εθνικές μειονότητες όχι μόνον συμβάλουν στη πολιτική δημοκρατία

αλλά γίνονται παράγοντες σταθερότητας και εποικοδομητικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών και των λαών τους.»

Με τη δράση του στην Ελλάδα στοχεύει σε συμμαχία με «τις πραγματικά δημοκρατικές και αντι-εθνικιστικές δυνάμεις της χώρας» και θεωρεί «τα μειονοτικά ζητήματα κεντρικά ζητήματα για την ανάπτυξη της πολιτικής δημοκρατίας στη χώρα». Στο πολιτικό του μανιφέστο δηλώνεται ότι «είναι πολιτική οργάνωση της εθνικής μακεδονικής μειονότητας που ζει εντός των ορίων της ελληνικής επικράτειας και πολιτεύεται στο εσωτερικό της χώρας, ως οργάνωση των εθνικά Μακεδόνων». Γίνεται συγκεκριμένη αναφορά σε συλλογικότητες όπως οι 'εθνικά Μακεδόνες', οι 'Τούρκοι', οι 'Βλάχοι', οι 'Αρβανίτες', οι 'Πομάκοι' και οι 'Ρομά'. Η «αναγνώριση και ο σεβασμός της ιδιαίτερης ταυτότητας (εθνοτικής ή γλωσσικής ή πολιτιστικής)... και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των πολιτών που την εκφράζουν είναι απαραίτητη προϋπόθεση στην πορεία του ευρύτερου εκδημοκρατισμού και εξευρωπαϊσμού της χώρας».

Το στοιχείο αυτό είναι απαραίτητο στοιχείο για τη δημοκρατική πρόοδο της Ελλάδας. «Τα εθνικά μειονοτικά ζητήματα, είναι ζητήματα κεντρικά που συνδέονται με το ζήτημα της ισοπολιτείας, το ζήτημα δηλαδή του βαθύτερου και ουσιαστικού εκδημοκρατισμού της χώρας... Η κατάκτηση των εθνικών μειονοτικών δικαιωμάτων, προϋποθέτει την σταθερή ευρωπαϊκή πορεία της χώρας και την πολιτική περιθωριοποίηση των εθνικιστικών και σοβινιστικών πολιτικών δυνάμεων. Στην κατεύθυνση αυτή, το Ουράνιο Τόξο βρίσκεται σε κοινό πολιτικό μέτωπο ειρήνης και δημοκρατίας με τους ευρωπαίους, τους συνεπείς αντι-εθνικιστές και αντι-ρατσιστές όλης της χώρας».

Η αναγνώριση των μειονοτικών γλωσσών (μακεδονικής-makedonski, βλάχικης-armanesti, αρβανίτικης-arberichte, πομακικής-romacki όπως και της γλώσσας των Ρομά) θα πρέπει να συνοδευτεί από την εισαγωγή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα στις περιοχές όπου ομιλούνται, μαζί με την αναβάθμιση της τουρκικής-turkce (μοναδική μειονοτική γλώσσα η οποία τυγχάνει επίσημης αναγνώρισης). Η γνώση μειονοτικής γλώσσας για τους δημόσιους λειτουργούς στις περιοχές όπου εκείνη ομιλείται θα πρέπει να θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση στην αγορά εργασίας στον δημόσιο τομέα, πράγμα που θα συμβάλλει όχι μόνο στην εμπάθυνση της δημοκρατίας αλλά και στην εύρυθμη λειτουργία του κράτους μέσα από την ποιοτικότερη εξυπηρέτηση του πολίτη.

Η μη αναγνώριση της ταυτότητας των δύο εθνικών μειονοτήτων, μακεδονικής και τουρκικής, η υποστήριξη της Σερβίας και η στάση της Ελλάδας απέναντι στο ζήτημα του ονόματος της πΓΔΜ αποτελούν, σύμφωνα με το ΟΤ, εκφράσεις μιας άκρως εθνικιστικής ελληνικής πολιτικής. Το αγωνιστικό παρελθόν των εθνικά Μακεδόνων απέναντι στις πολιτικές του ελληνικού κράτους τοποθετεί φάσει και θέσει το ΟΤ «στο αντι-εθνικιστικό - αντισοβινιστικό στρατόπεδο της χώρας». Πιο συγκεκριμένα: «Το Ουράνιο Τόξο, εκφράζοντας το πνεύμα της

αντίστασης ενός λαού, επί έναν περίπου αιώνα, εναντίον της βαρβαρότητας του ελληνικού εθνικισμού, βρίσκεται από θέση και φόση, στο αντι-εθνικιστικό - αντισοβινιστικό στρατόπεδο της χώρας. Το Ουράνιο Τόξο θεωρεί πως λυδία λίθος για την ειλικρίνεια και την αντι-εθνικιστική συνέπεια, κάθε ελληνικής πολιτικής ή μη κυβερνητικής οργάνωσης, αποτελεί υπέρβαση της κόκκινης - απαγορευμένης από το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών - γραμμής, η αναγνώριση δηλαδή της ύπαρξης των δύο εθνικών μειονοτήτων (Μακεδονικής και Τουρκικής) και η συμπαράσταση στον αγώνα για την κατάκτηση όλων των διεθνώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων τους... Το Ουράνιο Τόξο, θεωρεί πως το ελληνικό πολιτικό κατεστημένο, έτσι όπως εκφράζεται σήμερα από το σύνολο των κοινοβουλευτικών κομμάτων ακολουθεί με διάφορες αποχρώσεις, μια επιθετική εθνικιστική και ταυτόχρονα αντιευρωπαϊκή πολιτική. Αυτή εκδηλώθηκε με την υποστήριξη του ελληνικού εθνικισμού προς το σέρβικο επεκτατισμό, για το διαμελισμό και την εθνοκάθαρση στη Βοσνία. Στόχος της επιθετικότητας του ελληνικού εθνικισμού, αποτέλεσε και αποτελεί (σε μικρότερο βαθμό σήμερα) η Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Η κρατική πολιτική καταγγέλεται ακόμα γιατί σύμφωνα με το ΟΤ «εννοεί τη χρήση των εννοιών Σλαβόφωνοι, Δίγλωσσοι, Σλαβομακεδόνες, Ντόπιοι, Βούλγαροι, κλπ., επιδιώκει ουσιαστικά να εμποδίσει τη χρήση του όρου εθνικά μακεδόνες, που βρίσκεται σε αντίθεση με την επίσημη ελληνική κρατική θέση ότι μακεδονικό έθνος και μακεδονική εθνική μειονότητα δεν υπάρχουν. Η πολιτική αυτή επιτρέπει, κάτω από διεθνείς πιέσεις, την ελεγχόμενη έκφραση της διαφορετικότητας, στο βαθμό όμως που αυτή περιορίζεται μέσα στα πλαίσια του φολκλόρ, δηλαδή των ηθών και των εθίμων. Χρησιμοποιεί επίσης το φολκλόρ για να διασπάσει τα εθνικά μειονοτικά κινήματα, όπως για παράδειγμα κάνει καθαρά και συστηματικά σήμερα, με τους Πομάκους. Το Ουράνιο Τόξο, αγωνίζεται με όλες τις δυνάμεις του, για τη κατάκτηση όλων των μειονοτικών δικαιωμάτων των εθνικά μακεδόνων, που προκύπτουν από τις διεθνείς συνθήκες και τις υποχρεώσεις της Ελλάδας». Ο στρατηγικός στόχος του είναι, όπως δηλώνεται, η κατάκτηση της ισοπολιτείας και ισονομίας των 'εθνικά Μακεδόνων' εντός της Ελλάδος και της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Η δράση της οργάνωσης, έτσι όπως παρουσιάζεται από το έντυπο Info Zora, τα δελτία τύπου και τις δημοσιοποιημένες επιστολές, φαίνεται να ακολουθεί τις παραπάνω παρουσιασθείσες θέσεις και επιδιώξεις. Σε σχέση με την αντι-εθνικιστική ρητορική, αυτή ενισχύεται από δημοσιεύματα άλλων οργανώσεων ή εντύπων, τα οποία έμπρακτα αποδεικνύουν την κατασταλτική δράση του ελληνικού κράτους, των οργάνων του αλλά και Ελλήνων πολιτών απέναντι στις ενέργειες της οργάνωσης (βλ. π.χ. την αναβολή πραγματοποίησης του συνεδρίου στην Έδεσσα το 2003, την απόρριψη από τα ελληνικά δικαστήρια της ίδρυσης της Στέγης Μακεδονικού Πολιτισμού), και απέναντι σε μέλη της μακεδονικής μειονότητας που ζουν στο εξωτερικό (βλ. π.χ. άρνηση εισόδου στην Ελλάδα). Σε όλες τις περιπτώσεις καταδικάζεται η εθνικιστική πολιτική του κράτους τόσο από το ίδιο το ΟΤ όσο και από άλλες ομοϊδεατικές οργανώσεις και μεμονωμένα άτομα.

3. Μια πρώτη ανάγνωση των δεδομένων

Προτού κανείς θέσει το ερώτημα αν το ΟΤ, και αντίστοιχοι πολιτικοί οργανισμοί, εκφράζουν έναν αντι-εθνικιστικό λόγο, πρέπει να δει τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες η οργάνωση συγκροτεί τη διαφορετικότητά της. Πρόκειται για τη θεώρηση σύμφωνα με την οποία μια ομάδα είναι διαφορετική στη βάση συγκεκριμένων πολιτισμικών χαρακτηριστικών, τα οποία έχει μόνο αυτή και όχι οι άλλοι διαβιούντες στον ίδιο γεωγραφικό και κοινωνικό χώρο πληθυσμοί. Δηλώνει ότι εκπροσωπεί μια εθνική μειονότητα, και ανήκει σε ένα συνασπισμό κομμάτων, τα οποία εκπροσωπούν έθνη χωρίς κράτη. Έχει όμως ήδη παρατηρηθεί πως παρά το ότι το ΟΤ καταγγέλλει τις αρχές οι οποίες δημιουργούν τα έθνη, τις χρησιμοποιεί και αυτό στη ρητορική και τις πρακτικές του προκειμένου να οργανώσει τη δράση του και να προωθήσει τους στόχους του (Cowan 2001: 171).

Μια πρώτη ματιά των πολιτικών κειμένων της οργάνωσης δίνει την αίσθηση ότι πρόκειται για μια επιχειρηματολόγηση βασιζόμενη σε ουσιοκρατικής φύσεως επιχειρήματα που συνδυάζεται με στοιχεία κονστρουκτιβιστικής θεωρίας, η οποία όμως συνδέεται μόνο με τον κεντρικό πολιτικό αντίπαλο της οργάνωσης, και κατ' επέκταση της μειονότητας, που είναι το έθνος-κράτος. Το ουσιοκρατικό μέρος συναρμολογεί με το είδος του λόγου που χρησιμοποιούν οι εμπλεκόμενοι φορείς σε ζητήματα διεκδίκησης δικαιωμάτων (διεθνείς, κρατικοί και ΜΚ οργανισμοί) και με τον τρόπο που κατανοούν τα ζητήματα αυτά². Πρόκειται δηλαδή για διαμάχες συμβιούντων αλλά μόνιμα διακριτών και ξεχωριστών συλλογικοτήτων, οι οποίες συναποτελούν ένα πολύχρωμο μωσαϊκό συντεθειμένο, όμως, από μονόχρωμες πέτρες.

Η κονστρουκτιβιστική αναφορά δείχνει, από τη μια, τη σημασία που αποδίδουν στον επιστημονικό, και κυρίως ανθρωπολογικό, λόγο τα μέλη της οργάνωσης³, αλλά και την ανάγκη να ακολουθήσουν ένα είδος επιστημονικής πολιτικής ορθότητας προκειμένου να κάνουν τη ρητορική τους πιο ηχηρή. Παρ' όλα αυτά, το είδος αυτής της ρητορικής θεωρεί δεδομένη την ύπαρξη συμπαγών ομάδων που είναι έθνη με ή χωρίς κράτος. Παρά το ότι, όπως δηλώνεται, το έθνος είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο, η ύπαρξη των μειονοτήτων παραμένει αυτονόητη και φυσική, χωρίς να γίνεται λόγος για το ότι αποτελούν προϊόντα συγκεκριμένων ιστορικών διαδικασιών, και κατά συνέπεια, είναι υποκείμενες σε αλλαγές.

Αυτό μας οδηγεί στην εντύπωση πως η ύπαρξη της μειονότητας δεν είναι ένα στοιχείο που προέκυψε κάτω από συγκεκριμένα ιστορικά δεδομένα, αλλά ως ένα αυθύπαρκτο δομικό στοιχείο. Το στοιχείο αυτό εξασθενίζει τους ισχυρισμούς της οργάνωσης και τις καταγγελίες

² Βλ. για παράδειγμα την κριτική στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται η UNESCO τις έννοιες του πολιτισμού και των ομάδων που τον κατέχουν (Wright 2004 [1998]: 98-105, Eriksen 2001: 128-148)

³ Το σημείο αυτό έχει επισημανθεί από τον Αγγελόπουλο (2003: 257-259).

της εθνικιστικής πολιτικής. Αντίθετα υποδεικνύει, ότι πρόκειται για μια μάχη εξουσίας ανάμεσα σε ένα έθνος με κράτος και σε μια εθνική μειονότητα, τμήμα δηλ. ενός έθνους αποκομμένο από το έθνος-κράτος με το οποίο ταυτίζεται⁴.

Όλες οι ανθρωπολογικές μελέτες που έχουν δημοσιευτεί για την περιοχή της Φλώρινας αναφέρονται στη δύναμη της εξωγενούς κατηγοριοποίησης⁵ και επιβολής τρόπων συλλογικής ταύτισης από το ελληνικό κράτος. Η παραγωγή μιας συγκεκριμένης εκδοχής της συλλογικής μνήμης, της ιστορίας και των βιωμάτων των ανθρώπων επιχειρείται με διάφορους τρόπους και από το ΟΤ. Το ΟΤ μιλά για μια ομάδα που έχει μια συγκεκριμένη ταυτότητα και αναγνωρίσιμο τρόπο ζωής. Το παρελθόν και το παρόν της ομάδας της παρέχουν τους κοινούς τρόπους αντίληψης της πραγματικότητας, οι οποίοι, κατά την οργάνωση, είναι διαφορετικοί από την πλειοψηφία. Η χρήση αυτής της γλώσσας στην ουσία δημιουργεί και αναπαριστά την ομάδα την οποία επικαλείται ότι εκπροσωπεί (Cowan 2001b: 164-167).

Χαρακτηριστική είναι η αναφορά στο μανιφέστο του, όπου ως στόχος του δηλώνεται «η καλλιέργεια της λόγιας μακεδονικής γλώσσας και του εθνικού μακεδονικού πολιτισμού». Η στάση αυτή περιλαμβάνει στρατηγικές διατήρησης και αναπαραγωγής μιας ταυτότητας και του πολιτισμού της αντίστοιχης ομάδας και συμβάλλει στην προώθηση μιας πολιτικής για την πολυ-πολιτισμικότητα που στη διεθνή συγκυρία θεωρείται πολιτικώς ορθή, καθώς πρεσβεύει την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ατομικής ελευθερίας.

Η κωδικοποίηση πληθυσμιακών κατηγοριών όμως, με τον τρόπο που επιχειρείται από το ΟΤ, δε μπορεί να είναι δείκτης 'αληθινών' ομάδων και ταυτοτήτων. Ούτε σημαίνει τίποτα για το βάθος, την απήχηση και τη δύναμη που μπορεί να έχουν αυτές οι ομάδες στην βιωμένη εμπειρία των ατόμων που κατηγοριοποιούνται ως μέλη τους. Μπορεί η κατηγοριοποίηση αυτή να βοηθά την αναπαράσταση των ομάδων αυτών, τη διατύπωση πολιτικών διεκδικήσεων και την οργάνωση πολιτικής δράσης αλλά δε σημαίνει ότι οι κατηγορίες αυτές έχουν μεγάλη σημασία για πως εγγράφεται η πρόσληψη των μελών τους, κατευθύνεται η δράση και διαμορφώνεται η αυτό-αντίληψη στην καθημερινότητα.

Η ρητορική αυτή είναι διαχωρίζει τον πληθυσμό σε αμοιβαία αποκλειόμενες εθνοτικές-εθνικές κατηγορίες και δεν επιτρέπει την ύπαρξη σύνθετων και αμφίσημων μορφών ατομικής και συλλογικής ταύτισης. Με το είδος του λόγου αυτού δίνεται έμφαση και αναπαράγεται μια διαχωριστική γραμμή που τονίζει τη δημιουργία του ορίου παρά τη διαπερασή του,

⁴ Η μελέτη των σχέσεων εξουσίας σε διαμάχες με αντικείμενο τα δικαιώματα και την αναγνώριση, αποδοχή και ανάδειξη της πολιτισμικής διαφορετικότητας επισημαίνεται από πολλούς μελετητές (Cowan 2001a: 20-21, Wilson and Mitchell 2003: 9).

⁵ Η διαδικασία της εξωγενούς κατηγοριοποίησης γίνεται κατανοητή με τον τρόπο που την ορίζουν οι Jenkins (1994) και Brubaker and Cooper (2000).

καθώς και τη δημιουργία της ομάδας παρά τη ανάδειξη των δικτύων και σχέσεων που υπάρχουν και τα οποία καταρρίπτουν την άποψη περί διακριτών ομάδων.

Η ταυτότητα είναι, σύμφωνα με το λόγο του ΟΤ, κάτι που όλες οι συλλογικότητες, στην περίπτωση μας, οι μειονότητες, έχουν. Είναι μάλιστα κάτι το οποίο οι άνθρωποι το έχουν χωρίς να το γνωρίζουν, το οποίο κάποια στιγμή το ανακαλύπτουν και για το οποίο μπορεί να κάνουν λάθος. Η ύπαρξη μειονοτικής ταυτότητας υπονοεί την ύπαρξη ομοιότητας και κοινότητας ανάμεσα στα μέλη της ομάδας και μια ευδιάκριτη διαφοροποίηση από τα μη μέλη, κατά συνέπεια, ένα ξεκάθαρο όριο. Ο συμψηφισμός των διαφορετικών εμπειριών των κατοίκων κάτω από τις ετικέτες 'μειονότητα', και 'έθνος' παγιδεύει τα άτομα ανάμεσα σε διχοτομήσεις νόμιμων και παραβατικών τρόπων ατομικής και συλλογικής ταύτισης (Manos 2004).

Η καταγγελία του ΟΤ ότι η εθνικιστική πολιτική του ελληνικού κράτους οδήγησε και οδηγεί στην καταπίεση ταυτοτήτων, οι οποίες υπήρξαν τόσο κραταιές, ώστε επιβίωσαν μέσα από αυτή την πολιτική είναι προβληματική. Η αναφορά που κάνει στη μακεδονική μειονότητα και τον πολιτισμό της περιλαμβάνει μια σειρά από υποκείμενες προβληματικές υποθέσεις οι οποίες είναι κυρίαρχες στον πολιτικό λόγο της σύγχρονης πολιτικής των ταυτοτήτων. Ενώ καταγγέλει τα παράγωγα μιας εθνικής-εθνικιστικής πολιτικής, αποδέχεται και αναδεικνύει σε στοιχεία διαφορετικής ταυτότητας παράγωγα εθνικής πολιτικής όπως η γλώσσα και ο εθνικός μακεδονικός πολιτισμός, για τα οποία δηλώνει ότι μάχεται.

Παρά ταύτα, το ΟΤ κατατάσσει το εαυτό του στις πολιτικές εκείνες δυνάμεις στην Ελλάδα που μάχονται κατά του εθνικισμού και υπέρ της δημοκρατικοποίησης της χώρας. Θεωρεί ότι η προάσπιση και διεκδίκηση μειονοτικών δικαιωμάτων για τους Μακεδόνες και όσες άλλες ομάδες αντιλαμβάνεται ως μειονότητες (εκτός από τις εθνικές, μιλά για γλωσσικές και πολιτισμικές μειονότητες) αποτελεί ένδειξη προοδευτικής αντίληψης που υιοθετεί τις σύγχρονες αρχές αποδοχής της διαφορετικότητας και της πολυ-πολιτισμικότητας. Σε αντιπαράθεση, και στη βάση ενός διπολικού σχήματος, θεωρεί ότι όποιος δε λειτουργεί σε αυτή τη βάση είναι εθνικιστής, οπισθοδρομικός και αντίθετος προς την εκδημοκρατικοποίηση και τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Παρά τα κενά και τις ασάφειές της η ρητορική του ΟΤ έχει να αντιπαλέψει μια πανίσχυρη εθνική ιδεολογία που έχει εντυπωθεί με πολλούς τρόπους στον τοπικό λόγο της περιοχής της Φλώρινας και όχι πάντα μόνο εξαιτίας της ισχύος των κεντρικών κρατικών οργάνων⁶. Η ιδεολογία αυτή αποτυπώνεται σε πάρα πολλές διαστάσεις της τοπικής κοινωνικής ζωής

⁶ Συχνά η έρευνα τείνει να αναδεικνύει και να καταγγέλλει την επιβολή αφομοιωτικών πολιτικών του ελληνικού κράτους απέναντι στους πληθυσμούς της περιοχής Φλώρινας χωρίς, ωστόσο, να δίνει την απαραίτητη σημασία στον τρόπο που οι πληθυσμοί αυτοί υιοθέτησαν και αναπαρήγαγαν τις πολιτικές αυτές. Για τη δεύτερη διάσταση στο ζήτημα αυτό βλ. Ηλιάδου-Τάχου (1995) και Hart (2006, υπό έκδοση).

καθώς και σε ιδεολογήματα τα οποία ισχύουν ή ενεργοποιούνται σε διάφορες περιστάσεις. Καθοριστικός έχει υπάρξει, κατά περιόδους στη διάρκεια του 20^{ου} αι., ο ρόλος των τοπικών κρατικών αντιπροσώπων, βουλευτών και πολιτευτών, της τοπικής εκκλησίας, καθώς και τοπικών πολιτιστικών σωματείων. Χαρακτηριστικό είναι ακόμα το ιδεολόγημα του ρόλου του 'Ακρίτα' που φυλάει Θερμοπύλες στα σύνορα της χώρας, το οποίο ενεργοποιείται συχνά στις σχέσεις της τοπικής κοινωνίας με κρατικούς αξιωματούχους.

Η δεκαετία του 1990 και η έξαρση του μακεδονικού Ζητήματος αποτέλεσαν το τελευταίο παράδειγμα πόλωσης της τοπικής κοινωνίας, που εκφράστηκε με ένα φαινομενικό δίπολο ανάμεσα στους υπερασπιστές της εθνικής ιδεολογίας, από τη μια, και τους καταπιεζόμενους και διωκόμενους μειονοτικούς Μακεδόνες από την άλλη. Το ΟΤ εκμεταλλεύτηκε πολιτικά τη συγκυρία αυτή. Καταγγέλθηκε, βέβαια, ως ανθελληνική οργάνωση που απειλεί τα συμφέροντα της περιοχής και του κράτους. Η δράση του είχε όμως και θετικές επιπτώσεις στην εξοικείωση της τοπικής κοινωνίας με τα ζητήματα της πολιτισμικής ετερότητας, της κατανόησης και της αποδοχής της. Για παράδειγμα, η σκόπιμη εισαγωγή ολάβικων τραγουδιών στα τοπικά πανηγύρια συνέβαλε στην αποδοχή της δημόσιας χρήσης της τοπικής διαλέκτου, η οποία θεωρούνταν στοιχείο ανθελληνικότητας. Παράγοντες της τοπικής κοινωνίας, όπως π.χ. ο βουλευτής του τότε κυβερνώντος σοσιαλιστικού κόμματος στήριξαν την ελεύθερη έκφραση τραγουδιών και χορών που ήταν έντονα πολιτικοποιημένοι. Οι ανεπίσημες ιδιωτικές συζητήσεις στην πόλη της Φλώρινας ασχολήθηκαν με τα ζητήματα αυτά και υπήρξε ένα ποσοστό ατόμων που δεν ακολούθησε τις οπτικές του παραπάνω διπόλου.

Η εξέταση της παρουσίας της οργάνωσης στην περιοχή της Φλώρινας θα δώσει τη δυνατότητα να κατανοηθούν ζητήματα που αφορούν τις σχέσεις έθνους-κράτους και τοπικών, στην περίπτωσή μας, συνοριακών περιοχών, να αναδειχθεί η πολιτική διάσταση των επιλογών των κοινωνικών δραστών και η συνθετότητα της κοινωνικής πραγματικότητας.

Βιβλιογραφία

Agelopoulos, G. (2003) 'Life among Anthropologists in Greek Macedonia', *Social Anthropology*, 11 (2): 249-263.

Brubaker, R. και Cooper, F. (2000) 'Beyond "Identity"', *Theory and Society*, 29 (1): 1-48.

Cowan, J. (2001a) 'Introduction', στο Cowan, J.K., Dembour, M.B. και Wilson, R.A. (επιμ.) *Culture and Rights: Anthropological Perspectives*, Κέημπριτζ: Cambridge University Press.

Cowan, J. (2001b) 'Ambiguities of an Emancipatory Discourse: The Making of a Macedonian Minority in Greece', στο Cowan, J.K., Dembour, M.B. και Wilson, R.A. (επιμ.) *Culture and Rights: Anthropological Perspective*,. Κέημπριτζ: Cambridge University Press.

Cowan, J. (2003) 'The Uncertain Political Limits of Cultural Claims: Minority Rights Politics in South-East Europe', στο Wilson, R.A. και Mitchell J.P. (επιμ.), *Human Rights in Global Perspective: Anthropological Studies of Rights, Claims and Entitlements*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Routledge.

Eriksen, T.H. (2001) 'Between Universalism and Relativism: A Critique of the UNESCO Concept of Culture', στο Cowan, J.K., Dembour, M.B. και Wilson, R.A. (επιμ.), *Culture and Rights: Anthropological Perspectives*, Κέημπριτζ: Cambridge University Press.

Gledhill, J. (2000) *Power and Its Disguises: Anthropological Perspectives on Politics* (2^η έκδοση), Λονδίνο και Στέρλινγκ, Βιρτζίνια: Pluto Press.

Hart, L. (2006) (υπό έκδοση) 'Provincial anthropology, Circumlocution, and the Copious Use of Everything', στο Karakasidou, A. και Tsimbiridou, F. (επιμ.) *Journal of Modern Greek Studies: New Directions in Greek Anthropology*, Ειδικός Τόμος.

Jenkins, R. (1994) 'Rethinking Ethnicity: Identity, Categorization and Power', *Ethnic and Racial Studies*, 17(2): 197-223.

Manos, I. (2004) 'Signifying Self in Plural Cultural Contexts: Subjectivity, Power and Individual Agency in North-Western Greek Macedonia', *Anthropology of East Europe Review*, (Ειδικό τεύχος: Dance and Music in Eastern Europe): 125-138.

Wilson, R.A. και Mitchell, J. P. (2003) 'Introduction: The Social Life of Rights' στο Wilson, R.A. και Mitchell, J.P. (επιμ.) *Human Rights in Global Perspective: Anthropological Studies of Rights, Claims and Entitlements*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Routledge.

Wright, S. (2004) «Η Πολιτικοποίηση της “Κουλτούρας”» στο Δερμεντζόπουλος, Χ. και Σπουριδάκης, Μ. (επιμ.) *Ανθρωπολογία, Κουλτούρα και Πολιτική*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ηλιάδου - Τάχου, Σ. (1995) «Ειδικό Αφιέρωμα στα 83 Χρόνια από την Απελευθέρωση της Φλώρινας: Η Φλώρινα μέσα από το Αρχείο του Δήμου της Περιόδου 1912-1936», *Αριστοτέλης*, 233-234.

Χοτζίδης, Α.Α. (1997) «Άρθρωση και Δομή του Μειονοτικού Λόγου: Το Παράδειγμα των Μογλενών και της Ζόρα» στο Γούναρης, Β.Κ., Μιχαηλίδης, Ι.Δ. και Αγγελόπουλος, Γ.Β. (επιμ.) *Ταυτότητες στη Μακεδονία*. Αθήνα: Παπαζήση.